

Nr 114.

Ankom till riksdagens kansli den 7 maj 1918 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om anvisande av medel till beredande av tvångsuppfostran åt minderåriga kvinnliga förbrytare.

(3:e avd.)

I den till riksdagen den 14 januari 1918 avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov har Kungl. Maj:t under punkt 31 av andra huvudtiteln föreslagit riksdagen att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till hyresersättning m. m. för uppfostringsanstalt för minderåriga kvinnliga förbrytare å extra stat för år 1919 såsom förslagsanslag, högst, beräkna ett belopp av 22,450 kronor.

Vidare har Kungl. Maj:t under punkt 32 av samma huvudtitel föreslagit riksdagen att, likaledes i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till bespisning och beklädnad m. m. åt elever vid uppfostringsanstalt för minderåriga kvinnliga förbrytare å extra stat för år 1919 såsom förslagsanslag beräkna ett belopp av 27,500 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en den 15 mars 1918 dagtecknad, till statsutskottet för förberedande behandling överlämnad proposition (nr 161), under åberopande av bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att dels i 1918 års tilläggsstat uppföra, å kreditsidan under rubrik: »Utgifter för kapitalökning» ett anslag av 155,000 kronor såsom lån till svenska diakonissällskapet för uppförande å Viebäck av ett fjärde skyddshem för minderåriga kvinnliga förbrytare och å debetsidan under rubrik: »Tillfällig upplåning» ett belopp av 155,000 kronor,

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 6 saml. 54 häft. (Nr 114.)

dels ock å extra stat för år 1919 bevilja ej mindre till hyresersättning för anstalt, där minderåriga kvinnliga förbrytare, vilka enligt domstols förordnande skola insättas i allmän uppfostringsanstalt, mottagas till uppfostran, ävensom gottgörelse för bränsle, belysning, inventarier m. m. vid anstalten samt bidrag till avlöning åt personal för anstaltens skötsel ett förslagsanslag, högst, 23,000 kronor,

än även till gottgörande av bespisning, beklädnad, läkar- och sjukvård åt minderåriga kvinnliga förbrytare, vilka enligt domstols förordnande mottagits vid allmän uppfostringsanstalt, ävensom utrustning vid elevs utskrivning från anstalten m. m. ett förslagsanslag å 43,000 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet tillåter sig utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

För vårdandet av minderåriga kvinnliga förbrytare, om vilka domstol förordnat, att de skola insättas i allmän uppfostringsanstalt, finnes ingen statsanstalt inrättad, utan har staten träffat avtal med svenska diakonissällskapet, varigenom detta förbundit sig mottaga sådana minderåriga i hem, som för ändamålet anordnats av den från sällskapet ledda diakonissanstalten. Genom beslut den 16 juni 1906 erkände Kungl. Maj:t sålunda skyddshemmet å egendomen Viebäck i Almesåkra socken av Jönköpings län såsom allmän uppfostringsanstalt, avsedd att med 1907 års ingång mottaga minderåriga kvinnliga förbrytare, som enligt domstols förordnande skulle insättas i allmän uppfostringsanstalt. Nämda skyddshem å Viebäck var avsett för 12 elever.

Det alltjämt ökade behovet av platsutrymme för till tvångsuppfostran dömda minderåriga kvinnor har därefter föranlett en successiv utvidgning av verksamheten å Viebäck. Sålunda godkände Kungl. Maj:t genom beslut den 17 juni 1908 ett av diakonissanstalten gjort erbjudande att å Viebäck upprätta ytterligare ett skyddshem, likaledes beräknat för 12 elever och förlagt vid Björkhaga på ett avstånd av omkring en halv kilometer från det förra hemmet, och har sedermera, efter riksdagens hörande, ett tredje hem, beräknat för 18 elever, uppförts å egendomen i fråga. Det sammanlagda antal elever, som det efter uppförandet av detta tredje hem åligger anstalten att mottaga, belöper sig alltså till 42. Det verkliga elevantalet har emellertid alltsedan december förra året uppgått till minst 52 och utgör enligt inhämtade upplysningar för närvarande 54. Anstalten har alltså under de senaste månaderna haft att uppvisa en överbeläggning av omkring

25 procent. Rörande det sålunda föreliggande behovet av ökat platsutrymme för eleverna har departementschefen anfört bl. a., att det visserligen vore antagligt, att ökningen på senare tid av till tvångsuppfostran dömda delvis hade sin grund i av kristiden framkallade mera tillfälliga omständigheter, men syntes berörda förhållande i väsentlig mån bero på orsaker av mera konstant natur, bland annat en växande benägenhet hos våra domstolar att i allt större utsträckning låta tvångsuppfostringsinstitutet komma till tillämpning. På grund härav har departementschefen funnit det vara oavvisligen nödvändigt, att åtgärder vidtagas för beredande av möjlighet att i allmän uppfostringsanstalt intaga ett ökat antal till tvångsuppfostran dömda minderåriga kvinnliga förbrytare. Behovet härav skulle bliva än kännbarare, om 1917 års lagändring om utvidgning av tvångsuppfostringsinstitutets tillämpningsområde till att omfatta jämväl minderåriga, som dömts till, inom viss gräns, strängare straff än fängelse i sex månader, finge träda i tillämpning. Förordnande om denna lagändrings ikraftträdande hade ännu ej kunnat meddelas just till följd av bristen på tillräckligt antal anstaltsplatser.

Såsom den lämpligaste utvägen till erhållande av det sålunda erforderliga ökade platsutrymmet har departementschefen ansett ett av diakonissällskapets styrelse gjort erbjudande om uppförande å Viebäck av ett fjärde skyddshem, avsett för 18 elever. Då emellertid detta hem icke kunde beräknas att tagas i anspråk förrän på sensommaren 1919, bleve det nuvarande trängande behovet av ökat platsutrymme således ej därigenom tillfredsställt, utan måste härför provisoriska åtgärder vidtagas. I sådant avseende hade styrelsen erbjudit sig att, i likhet med vad fallet var under en del av år 1917, från och med den 1 juni 1918 inrätta ett tillfälligt skyddshem för högst 8 elever i en å Viebäck befintlig byggnad, Solhyddan, egentligen avsett till vilohem för till diakonissanstalten hörande systrar.

Till bestridande av den gottgörelse, som diakonissanstalten enligt gällande överenskommelser varit berättigad att uppbära för de utgifter, den fått vidkännas på grund av sina åtaganden i nu förevarande avseende, hava under de senare åren beviljats tvenne anslag å extra stat, nämligen ett till hyresersättning m. m. för uppfostringsanstalt, varom nu är fråga, och ett till elevernas bespisning och beklädnad m. m. Dessa anslag äro i innevarande års riksstat upptagna, det förra under beteckningen förslagsanslag, högst, med 17,450 kronor, och det senare såsom förslagsanslag med 18,500 kronor.

Den nu föreslagna förhöjningen av ifrågavarande anslag föranledes

dels av den planerade utvidgningen av uppfostringsanstalten dels ock av vissa av diakonissällskapets styrelse i anledning av rådande dyrtid ifrågasatta ändringar i de mellan staten och diakonissanstalten gällande överenskommelserna rörande verksamheten vid de tre nuvarande skyddshemmen. Dessa ändringar innebära huvudsakligen höjning av ersättningarna för elevs dagkostnad och kostnaden för elevs utrustning vid utskrivning från hemmen samt för hyra, bränsle och belysning, inventarier, telefon m. m., men avse de jämväl till en del ökade bidrag till lön och underhåll åt föreståndarinnor och biträden samt en lärarinna.

*Utskottets
yttrande.*

Den i ämnet lämnade utredningen synes utskottet ostridigt ådaga lägga, att skyndsamma åtgärder äro erforderliga för beredande av möjlighet att i allmän uppfostringsanstalt intaga ett ökat antal till tvångsuppfostran dömda minderåriga kvinnliga förbrytare. Inför detta överhängande behov av ökat platsutrymme har utskottet funnit sig böra biträda Kungl. Maj:ts förslag om försträckande av medel till svenska diakonissällskapet för uppförande av ett fjärde skyddshem å Viebäck. Då emellertid, enligt vad av propositionen framgår, en ytterligare utveckling av verksamheten å Viebäck synes vara att förvänta, vill utskottet uttala, att innan förslag därom förelägges riksdagen, en fullständig utredning bör komma till stånd, dels huruvida det icke vore för staten fördelaktigare, om anstalten å Viebäck förändrades till statsanstalt — antingen på så sätt, att allenast äganderätten överginge på staten och verksamheten fortfarande bedreves av diakonissanstalten eller ock att staten övertog såväl äganderätten som verksamhetens utövande — dels ock huruvida — därest anläggning av en ny anstalt skulle visa sig erforderlig, — ej besparing i fråga om anläggningskostnaderna kunde vinnas genom anordnande av sovsalar för eleverna i stället för — såsom nu är fallet å Viebäck — sovplatser i ensamt rum.

Utskottet, som förutsätter, att staten beredes erforderlig säkerhet för återbetalning av det ifrågasatta lånet, har i övrigt icke haft något att erinra mot vad Kungl. Maj:t föreslagit och får sålunda hemställa,

att riksdagen må

a) för beredande av lån å 155,000 kronor till svenska diakonissällskapet för uppförande å Viebäck av ett fjärde skyddshem för minderåriga kvinnliga förbrytare å tilläggsstat för år 1918 under titel »utgifter för kapitalökning» bevilja ett reservationsanslag å samma belopp,

b) å extra stat för år 1919 under andra huvudtiteln bevilja

ej mindre till hyresersättning för anstalt, där minderåriga kvinnliga förbrytare, vilka enligt domstols förordnande skola insättas i allmän uppfostringsanstalt, mottagas till uppfostran, ävensom gottgörelse för bränsle, belysning, inventarier m. m. vid anstalten samt bidrag till avlöning åt personal för anstaltens skötsel ett förslagsanslag, högst, 23,000 kronor,

än även till gottgörande av bespisning, beklädning, läkar- och sjukvård åt minderåriga kvinnliga förbrytare, vilka enligt domstols förordnande mottagits vid allmän uppfostringsanstalt, ävensom utrustning vid elevs utskrivning från anstalten m. m. ett förslagsanslag å 43,000 kronor.

Beträffande sättet för anskaffande av erforderliga medel till täckande av det under mom. a) omförmälda anslag kommer utskottet att framdeles avgiva yttrande.

Stockholm den 7 maj 1918.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar S. H. Kvarnzelius, O. M. Strömberg, G. M. H. Ekelund, J. Nilsson, C. G. Ekman, H. G. W. Wrangel, J. L. Widell, A. Pers, greve N. F. Posse, G. Boman, J. S. Almer och C. I. Asplund samt

från andra kammaren: herrar J. Olofsson i Digernäs, N. A. Nilsson i Kabbarp, A. Anderson i Råstock, C. Persson i Stallerhult, J. Jönsson i Revinge, G. Odqvist, S. Bengtsson i Norup, J. A. Ingvarson, C. R. Jansson i Falun, A. Wiklund i Brattfors, O. Nilsson i Örebro och K. A. W. Björck.